

Anketa – pracovní list

Literární teoretik Harold Bloom v souvislosti s literárním kánonem napsal, že studium literatury nezachrání jednotlivce ani společnost a že Shakespeare nás neučiní lepšími, stejně jako nás neučiní horšími. *V čem by měl spočívat smysl výuky literatury podle českých učitelů a jejich studentů?* Na to jsme se zeptali v následující anketě.

Monika Boušková (učitelka na střední škole)

V průběhu let jsem přístup k výuce změnila. Asi nejpodstatnější mi připadá, že četbou a třeba i vzájemným sdílením čtenářských zkušeností se člověk rozvíjí. Nevím, jestli se stává lepším nebo horším, ráda bych ale věřila, že lepším. Rozhodně se však stává vnímavějším – nejen k literárnímu textu, ale i ke svému okolí. Vždy mě potěší bouřlivá diskuse ve třídě o společně přečteném díle, o tom, jak studenti vnímají, co přečetli, jak různě nahlízejí, co všechno by text mohl znamenat. Taková zkušenost je důležitá i pro mě a v takovou chvíli jsem přesvědčená, že výuka literatury smysl má. Věřím, že zkušenost ze společného sdílení a přemýšlení o díle se přenesou i do osobních životů mých žáků. Myslím si, že do jisté míry je důležitá i výuka dějin literatury, ale spíše v celkovém kontextu, aby mladí lidé pochopili, co se kdy dělo a na co tehdejší autoři reagovali. Dějiny literatury pomáhají ukazovat svět v souvislostech.

Názor:

Lenka Fialová (učitelka na základní škole)

Moje odpověď je ovlivněna mou (zatím krátkou) zkušeností s výukou na základní škole, přičemž je třeba zdůraznit, že jsem český jazyk a literaturu učila ve 4. a 6. třídě. V současné době vidím zásadní smysl výuky literatury na základní škole ve dvou oblastech. První souvisí obecně s potížemi dětí najít informace v textu. Ze zkušenosti přitom můžu říct, že hledání informací v uměleckém textu je pro žáky nejjednodušší a nejzábavnější. Podpora čtenářské gramotnosti tedy může jít skrze umělecké texty a práci s nimi. Druhou oblastí je pro mě snaha vzbudit v dnešní digitální generaci lásku ke čtenářství – předkládat texty (a formy a metody, kterými se s nimi pracuje) zajímavé, zábavné, které žáky zaujmou a motivují ke čtení i mimo školu.

Názor:

Hana Hroudová (učitelka na střední škole)

Domnívám se, že se smysl výuky literatury na základní škole nevyčerpává výukou literárního kánonu. Tyto texty bývají pro žáky (mnohdy bez dostatečných čtenářských zkušeností) vzdálené a jen obtížně uchopitelné. Takové pojetí výuky pak mnohdy vede k mechanickému memorování velkého množství informací, aniž by bylo přítomno nějaké hlubší poznání nebo došlo k bližšímu setkání s konkrétním literárním dílem. Ve svých hodinách usiluji především o to, aby se vybrané texty staly prostředníkem k osvojení čtenářské gramotnosti a vztahu k četbě jako takové. Bez těchto elementárních kompetencí se další kýžené výchovně-vzdělávací cíle, o které máme ve výuce literatury usilovat a které mohou mít na žáka jako jednotlivce pozitivní a dlouhodobý vliv, naplňují jen obtížně.

Názor:

Jan Křeček (učitel na střední škole)

Literatura sama o sobě smysl nemá, stejně jako hudba nebo výtvarné umění. Smysl čtenému (slyšenému, viděnému) dává čtenář (posluchač, pozorovatel). K nákupnímu seznamu bude jinak přistupovat dítě, které má za úkol jít nakoupit, a jinak člověk, který odhozený nákupní seznam náhodou najde. Pokud by měla mít výuka literatury nějaký primární smysl, bylo by to asi porozumění textu, pochopení skutečnosti, že text je specifické médium, na které lze nahlížet mnoha způsoby, přestože text samotný se nemění. Výuka literatury nás nejspíše skutečně neučiní lepšími nebo horšími, ale čtení nám dává možnost prožít něco, co jinak nikdy neprožijeme, pochopit pohnutky a myšlení někoho jiného, než jsme my sami. A kromě toho dává výuka literatury rámec kulturním a společenským jevům, jimiž žijeme. V ideálním případě tak nabízí jeden z mnoha klíčů k chápání světa kolem nás.

Názor:

Pavla Lukačevičová (učitelka na střední škole)

Význam Shakespeara a jiných předních světových autorů je pro mě nezpochybnitelný. Nedokáží přesně odpovédět, jestli znalost jejich děl dokáže každého učinit lepším, každopádně jako člověk, pro něhož je výuka literatury celoživotním posláním, mohu říct, že četba nutí člověka k přemýšlení, k pokládání si otázek. Výklad dokáže některým studentům usnadnit pohled na dílo, ale nikdy není nic jednoznačného a ani výklad literárního odborníka nemusí být ten správný. Kouzlo literatury spočívá v tom, že každý si najde to své. Je důležité se naučit o světě fikce přemýšlet. A ještě důležitější je si z něj něco odnést! Někdy to může být pouhá drobnost, když si třeba po přečtení shakespeareovské klasiky Romea a Julie člověk uvědomí, jak skvělé rodiče má. Láskyplné objetí na základě četby literární fikce je tou nejdůležitější třezinkou na dortu, potvrzující, že to všechno má smysl.

Názor:

Viktor Portel (režisér, absolvent dokumentární tvorby na FAMU)

Kdysi jsem od jednoho starého vysokoškolského profesora slyšel myšlenku, že pokud se studenti nezamilovávají do svých profesorů, je něco špatně. Nemyslel tím tehdy lásku osobní, ale silný cit spojený s osobou člověka, který zasvětil svůj život vědě a péči o druhé. Rozuměl jsem, že víc než o lásku k samotné osobě učitele jde nakonec o vztah k tomu, co do života svých studentů přináší ze svého oboru. A že tak činí s veškerou vážností a naléhavostí, protože je to jeho životním povoláním, a ne pouze zaměstnáním. Myslím, že podobně je to i s literaturou na školách. Pokud totiž zůstane pouhou „výukou“, těžko může v životě člověka něco způsobit. Sám jsem ale měl to štěstí, že jsem potkal učitele, který literaturou žil a měl tu vzácnou schopnost nechat své studenty se do literatury zamilovat. Pro mě to byl vztah intenzivní, a nebyl jsem sám. V naší tehdejší gymnaziální třídě nebyl nikdo, koho by to setkání nezasáhlo, i když pro někoho byla láska k literatuře pouhou kratičkou avantýrou, pro jiné vztahem na celý život.

Názor:

Alžběta Preissová (studentka gymnázia)

Otázkou není, co jednotlivce zachrání, otázkou je, co mu umožní rozptýlení v dlouhém životním umírání. Takové rozptýlení člověk může najít v leccems a literatura není výjimkou.

Smysl výuky literatury spočívá v odreagování jedince. Historie literatury ho postaví nohama na zem, její konkrétní ztvárnění poté člověku nabídne jistou formu soucitu. Literatura se tvoří odreagováním autora pro odreagování čtenáře. Ať spisovatel píše dějepisnou knihu, nebo román, dává dohromady části chaosu. Z takového chaosu se slovy tvoří řád. Smysl výuky literatury nespočívá v ničem jiném než v tom, co vidíme při jejím tvoření. Výuka literatury přivádí člověka skrze nové znalosti k novým způsobům hledání řádu a nacházení soucitu. Výuka literatury je matka, která chytne dítě za ruku a listuje s ním chaosem ve snaze najít klid.

Názor:

Jiří Starý (učitel na střední škole)

Smysl výuky literatury by měl primárně spočívat v literatuře samé a v její četbě. Vedle toho bychom neměli opomíjet různorodá témata, která literární text přináší a otevírá, věnovat se jim a diskutovat je. Je nutné definitivně opustit výuku založenou na literární historii a zaměřit se na menší množství konkrétních textů, které říkají něco důležitého o světě, kulturách, lidech, vztazích, současnosti, minulosti, nebo dokonce budoucnosti. Přestaňme se učit o dílech, která nikdo nečte, a začněme se zamýšlet nad texty, které z různých důvodů chceme číst a čteme. Literatura neposkytuje pouze vědecký materiál určený ke zkoumání, ale také něco, co máme prožívat a esteticky zakoušet. Přináší nejen znalosti, ale ovlivňuje čtenářovy názory, hodnoty i postoje. Proto je důležité vnést do výuky pestrý mix knih a textů, věnovat se jim z různých úhlů pohledu a propojit je s dalšími oblastmi nejen lidského bádání, ale také běžného života. Na tom, co říká Bloom, něco je.

Názor:

Dorotea Tichá (studentka gymnázia)

Čtením a následným rozborem literatury rozvíjíme své jazykové schopnosti. Snažíme se textům porozumět. Objevujeme v nich prostředky, které pak sami můžeme aplikovat. Mluvíme o myšlenkách a rozdílných výkladech textů, čímž se učíme diskusi a podložené argumentaci. Díky návyku práce s textem pak nepřijímáme informace z okolí pasivně, ale aktivně nad nimi přemýšlíme. Literatura zároveň představuje bohatý zdroj kulturních a historických pramenů. Vhodné propojení výuky literatury a dějin nám přibližuje náhled do historie a jednotlivá literární díla zasazuje do kontextu. Celkově je podle mě podstatný samotný přístup k textům a literatuře. Člověk by měl umět nejen srozumitelně sepsat vlastní myšlenky, ale i zachytit myšlenky obsažené v cizím textu.

Názor:

Matyáš Urban (letošní maturant)

Chceme-li pochopit sami sebe, musíme číst. Ona velká literární díla – od antických eposů po moderní klasiky – totiž nabízejí mnohem více než jen svědectví o své době. Představují nesmírně bohatý a cenný záznam všeho, čím je člověk. Kdo čte, otevírá si cestu k sebezdokonalení, protože vstřebává stovky let zkušeností zaznamenaných výjimečně osvícenými jedinci. Každá doba do tohoto souboru vědění přispívá svou troškou pramenící ze specifických historických okolností, již nelze nahradit žádnou dnešní úvahou. Číst znamená studovat člověka dopodrobna, kriticky a celistvě. Znamená to toužit po upřímném pochopení lidství, včetně jeho nejtemnějších atributů. Vyžaduje to odvalu, neboť čím hlouběji se do tohoto studia ponoříme, tím jasněji si uvědomujeme nekonečnost naší snahy. A přesto, to úsilí není bez odměny. Ta se skrývá v momentech, kdy oči čtenáře objeví větu či odstavec, jež zcela dokonale vyjadřují některé z jeho pocitů, nálad nebo myšlenek. Literatura nás nám samotným odhaluje a vysvětluje. A to je nedocenitelná služba.

Názor:

